

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

§. 1 Expenditur prima difficultas de qualitate librorum prohibitorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

19 Tertia difficultas est, quis possit in supradictis casibus dispensare, dum est obligatio illos seruandi? Facilis est re- solutio, solum Pontificem posse, quia est lex ab ipso lata, cuius dispensatio nulli reperitur Episcopis concessa: sic, plures re- ferens, Sanchez num. 27. At in casu speciali, ubi necessitas in- flaret, & esset periculum in mora, posset Episcopus, quia tunc dispensatio censetur concessa Episcopo ex benigna legislatoris interpretatione. Sic Suarez supra num. 9.

PUNCTVM X.

Sub qua censura infidelium, hereticorumque libros Ecclesia suis fidelibus prohibeat.

1 Non leuis est, nec parum damosa cum hereticis, & in- fidelibus communicatio, quae fit legendo eorum li- bros, ideoque merito Ecclesia suos fideles defendens a tali communicatione abstinere prohibuit. Primo in Bulla *Canae* Dominici clausula prima sub poena excommunicationis Pontifi- ci referuntur, prohibitum est omnibus Christi fidelibus, ne ha- reticorum libros haereticos continentes, vel de religione tractan- tes, sine auctoritate Sedis Apostolicae sciant legere, aut re- citare, imprimere, seu quomodolibet defendere, ex quavis causa, publice, vel occulte, quous ingenio, vel colore. Haec prohibitio extensa est in aliquibus decretis Pontificiis. Nam Sixtus V. in quadam Bulla, quae est vigesima prima in ordine eius in Bullario, sub excommunicatione libri reuerata prohi- buit libros Astrologiae, seu de diuinatione tractantes, quibus fides contingit intenduntur cognosci. Clemens VIII. in indice librorum prohibitorum sub excommunicatione, non tamen sibi reuerata, prohibuit haereticarum libros, etiam si de religione non tractent, nisi prius expurgentur. Item li- bros auctorum, qui sunt de haeresi suspecti, imò & Catho- licorum, quibus aliqua sunt haereses admixtae, quique ex- purgatione indigent, prout latius in supradictis regulis habe- tur, quae quae adducit Azor tom. 1. in *institutionum moralium*, lib. 8. cap. 16. *quasi*. 14. Insuper pro regnis Hispaniae extat consti- tutio Nouissima Pauli V. quae incipit, *Cum sciet accepimus*, in qua prohibentur omnes libri, qui expurgatione indigent, sub censura Pontifici, vel Inquisitori generali reuerata: qui autem sunt hi libri per regulas redeoim generaliter explicantur, quae apponit in initio expurgatorii.

Circa hanc prohibitionem quatuor inquirunt Doctores. Pri- mo, qui libri comprehendantur sub his prohibitionibus, spe- cialiter sub prohibitione Bullae *Canae*. Secundo, quae lectio, retentio, impressio, vel defensio sufficiat, & necessaria sit ad in- currendas penas. Tertio, quibus perionis facta sit prohibitio. Quarto, an delinquentes aliis penis praeter excommunicationem afficiantur.

§. I.

Expenditur prima difficultas, de qualitate librorum prohibitorum.

- 1 Librorum hereticorum in Bulla *Canae* prohibentur.
- 2 Non comprehenditur liber Catholicus, tamen si per ignoran- tiam erroribus mixtus sit.
- 3 Comprehenditur liber manus scriptus.
- 4 Comprehenditur ne epistola concilio, quae sit, aliisque breuia scriptura? Affirmandum est comprehendendi.
- 5 Non videtur oppositum probabilitate cavere.
- 6 Intra expurgationis Romanum certum est haec omnia prohiberi.
- 7 Sub prohibitione Bullae solum comprehenduntur libri haereticorum haereticos continentes, vel de religione tractantes:

1 Clausula Bullae *Canae* prohibet solum libros haereticorum, haereticorum, inquam, qui proprie sunt haereti- ci, quales sunt, qui a fide per Baptismum suscepta defecerunt. Quod si sint libri aliquorum, qui baptizati non sunt, (sua hac prohibitionem non continentur, quia ij non sunt haeretici Ec- clesiae subiecti, in quorum deestinationem, & punitionem haec prohibitio habetur, sic Suarez *disp. 20. sect. 2. num. 11. sine*, Sanchez lib. 2. in *Decalog. cap. 10. num. 22. Farinacius de haeresi*, *quasi*. 180. num. 20. Non tamen necessarium est, vt hi haeretici haereticis declarati, & denunciati, sufficit si tales esse cognoscantur, sic Sanchez lib. 2. cap. 10. num. 24. Suarez *disp. 20. sect. 2. num. 11.* Ex qua doctrina inferitur primo, quod dicendum de libris Graecorum, & Armenorum, de suis ritibus tractantibus. Sanchez num. 27. & Farinac. num. 10. & Azor tom. 1. c. 16. q. 8. dicunt non esse sub libris haereticorum comprehensos, quia hi ritus non sunt ab Ecclesia tanquam haereticis habiti. Ad dicendum ex istis, si auctores librorum librorum sunt vere haeretici (vt communiter solent esse) Graeci, & Armeni, quia à Romana Ec- clesiae fide & eius obedientia secedunt, sine dubio sub praedi- cta prohibitionem Bullae *Canae* comprehenduntur, quia iuncti-

Ferr. de Castro Sum. Mor. Pars I.

brum hereticorum de religione tractantes. Suarez *disp. 20. de se- de, sect. 2. num. 12.*

2 Secundo infero non esse sub hac censura Bullae *Canae* comprehensum librum auctoris Catholicici, etiam si errores ali- quos per ignorantiam auctoris, vel per malitiam alicuius haeretici insertos habeat, quia absolute liber ille catholicus est, non haereticus. sic Suarez num. 13. *cap. 14.* Sanchez *c. 10. n. 25.* Nauarr. *c. 27. n. 56.* Coninch *disp. 18. de fide, dub. 11. n. 177.* Limitat autem Sua- rez, & Coninch supra, nisi scholia, & errores ita creuerint, vt ex illis maior pars libri constare videatur, quia tunc liber à parte praecipua denominandus est, licet contra teneat Sanchez *su- pra.* & Bonacina *disp. 2. de censuris, q. 5. p. 4. n. 6.* & indicat Farinac. *de haeresi, q. 180. n. 50.*

Haec sunt attendenda prohibitionem Bullae *Canae*: at attenda prohibitionem Clement. VIII. & Pauli V. quilibet liber infidelis, aut catholicus, cui aliquis error insertus sit, legi, retinerique non potest, qui primum expurgatus sit, & emendatus ab his, quibus in expurgatione expurgandi cura commissa est.

3 Tertio infero, sub nomine libri manuscriptum contineri, quia ad eam ratio, & verè liber dicitur, aliis facillimo negotio haec prohibitio eludi, & enervari posset. & ita ex com- muni sententia restat Suarez *disp. 20. sect. 2. n. 10.* Sanchez *lib. 2. cap. 10. n. 28.* & Doctores statim allegandi.

4 Quarto infero quid dicendum de breui scriptura, oratio- ne, concione, quae sitio. epistola. An, inquam, haec sub prohibi- tione Bullae continentur? Affirmant aliqui, vt probabilius, sic Suarez *disp. 20. sect. 2. n. 10.* Farinac. *de haeresi quasi*. 180. n. 30. *cap. 31.* Barth. Vgolin *tract. de censuris, 2. part. in glossa ac eorundem librorum, n. 2. vers. nono in excommunicationem.* Mouentur, quia haec prohibitio librorum non est lex odiosa, sed fauorabilis, quia est in fauorem fidei, & defensionem Catholicorum. Ergo debet extendi, & non limitari ad librum, Secundo, quia in his est eadem ratio, & periculum peruersionis. Tertio, quia congregatio Concilij declarans decretum de editione librorum laicorum, *sess. 4.* dixit comprehendere sub illo decreto annotationes, le- ctiones, disputationes, conciones, & alia similia, nec non tracta- tus pertinentes ad deuotionem, & quierationem conscientiarum, stimulationes fratrum, & caetera huiusmodi, quae sibi inuicem communicant fratres, modo communicant ad effectum impi- mendii, sic Capucin. in *cap. pendio priuilegiorum mendicantiu, verbo imprimere.* Emanuel Rodriguez *qq. regul. 10. 2. q. 104. art. 1. sine.* Gallet. in *Margarita casuum conscientiae, verbo legere.* Augustinus Barbosa *de potestate Episcopii, 3. part. alleg. 90. fin. 6.* Quarto, quia haec omnia pars libri esse possunt salte aptitudine, Ergo hoc sufficit, vt sub prohibitionem libri comprehendantur. Probo consequentiam. Quae libet pars libri haereticus etiam si minima sit, & diuisa ab aliis partibus, sub prohibitionem cadit, vt sentit idè, Sanchez & omnes. Item procerium libri, & praefatio, seu epi- stola. Sed haec non alia ratione, nisi quia prohibito libro omnes partes quae fuerint illius libri, quantumcunque diuidantur, manent prohibita. Ergo etiam debent manere prohibita partes li- bri, quae possunt esse. Quinto, quia non est signata magnitudo, quae ad constituendum librum requiratur. Ergo concio, dispu- tatio, annotatio, quae decem folia habeat, liber dici poterit. Sex- to, quia nomen libri gratia frequentioris vsus videtur appositum, non quia partes, ex quibus liber componitur, excludantur.

5 Nihilominus est supradicta sententia in praxi tenenda sit: at credo probabile esse sub censura Bullae has breues an- notationes, lectiones, disputationes, conciones non comprehen- dit sic Sanchez *lib. 2. in Decalog. c. 10. n. 29.* Duard *lib. 2. in can. 1. q. 44. n. 6.* Bonacina *disp. 2. de censuris, q. 5. punct. 4. n. 18.* Mouentur quia haec in communi modo loquenti libri non reputantur. Neque obstant fundamenta contraria. Non primum, quia haec lex reputanda est penalis, & odiosa: nam licet in fauorem fidei, & defensionem fidelium ordinata sit, quia tamen immedia- ta materia non fauorem, sed grauamen continet, scilicet pri- uare fidelem, etiam in fide firmum, lectionem librorum haereticorum, & sub graui poena, odiosa, & penalis est reputanda, non fauorabilis. Alias omnis lex penalis, quae latrones, & homicidae puniunt, fauorabilis esset, etiam ad bonum reipublicae, & defen- sionem innocentium ordinatur. Adde etiam concedamus esse le- gem fauorabilem non videtur extendenda vna proprietatem verborum: sub nomine autem libri haec annotationes, dispu- tationes, & epistolae non continentur. Ergo Secundo non obstat: tum quia non militat eadem ratio, siquidem libri diuici per- manent, & magis euulgantur: tum quia esto militaret, non com- prehenditur sub verbis legis. Tertio admitto libenter sub illo decreto Concilij Trident. annotationes & scholia, disputationes, & alia similia comprehendendi, ex eo quod illud decretum sit explicatio, & renouatio decreti Concilij Lateranens. sub Leone X. ubi expressè dicit, *Nullus librum aliquem seu aliquam quam- cumque scripturam, tam in verbo nostra, quam in alio quibusuis ciuitatibus, seu diocesis imprimere seu imprimi facere praesumat, nisi prius in verbo per vicarium nostrum &c.* Ecce qua ratione comprehenduntur annotationes, quia Concilium Lateranense dixit quamcumque scripturam. Ex quo non seue desumitur argumentum sub prohibitionem Bullae has scripturas paruas non comprehendi. Et confirmo, si sub nomine

DE
ASTRO-
ALAN-
TOM-
I B.

nomine libri hæ paræ scripturæ comprehenderentur, non liceret eas publicare, sine nomine authoris subscripti, quia Concilium expostulavit: at communis usus obtinuit, vt hæ sine nomine authoris comunicentur, vt testatur Azor tom. 1. lib. 8. cap. 17. quæst. 4. fin. Ergo. Quod autem hæ sine approbatione imprimi, & communicari non possint, non est, quia sub nomine libri comunicantur, sed quia continentur sub nomine cuiuscumque scripturæ, quæ imprimi, & publicari non potest absque approbatione, ex lapud dicto Lateranens. Concilio, & tradit. Azor *suprà* q. 2. Neque obstat. Quarto, concedo omnia illa partem esse posse libri, sed quia nec sunt, nec unquam fuerunt, ideo nunquam sunt prohibita illa clausula Bullæ Cænar; secus de præfatione, quæ de facto cum aliis librum prohibentur composuit, quia prohibito libro, & partes prohibita manent. Ad quoniam fateor disputationem, & lectionem decem fo ia continentes librum esse, & sub prohibitione Bullæ Cænar cadere. Ad vitium nego gratia frequentioris usus nomen libri fuisse appositum, sed quia in libro maius periculum invenitur, & factus hæreses tentantur, difficiliusque cognoscuntur.

6. Ceterum si prohibitionem expurgatorij Romani, ex decreto Trident. editi, & expurgatorij Hispani attendamus, hæc omnia si ab hæreticis sint composita, quamvis errorem non contineant, sunt prohibita sub pena excommunicationis ipso facto, quousque examinata, approbataque sint.

7. Quinto infero sub prohibitione Bullæ Cænar comprehendi solam eos libros hæreticorum, qui vel hæresim conditionibus sufficit, vt sub prohibitione comprehendantur, vt de se constat. Circa quæ verba est aduertendum, si liber solam vnam hæresim contineat, etiam si totus liber de re profana sit, illa sufficit, vt totus liber prohibitus maneat, quia verè liber est continens hæresim. Neque requiritur, vt ex professo liber tractet de hæresi, ita vt argumentum libri sit de hæresi, sufficit, si hæresim contineat, quia hoc tantum Bulla requirit. sic Bonacina *disp. 2. q. 5. p. 4. num. 19.* Coninch *disp. 18. de fide. dub. 11. n. 177.* Sanchez *lib. 2. cap. 10. n. 35.* Suarez *tom. 5. de censur. disp. 11. sect. 2. n. 10.* Et de fide *disp. 20. sect. 1. n. 16.* Farinac. q. 180. de hæresi. n. 22. sine. quamvis Grassi *lib. 4. de cens. cap. 18. n. 40. & 50.* requiratur, vt de hæresi liber ex professo tractet, sed immerito hoc requirit, & contra communem.

Neque valet si tu ab illo libro hæresim expungas, quia particularis expusio non tollit communem libri prohibitionem, sic Sanchez *lib. 2. cap. 10. n. 35.* Bonacina n. 19. Dicitur autem de religione tractare liber, si tractet de Scriptura sacra, aut aliqua illius parte de Theologia Dei, & Sanctorum, de recta morum institutione, & de his contrariis. Requiritur tamen, vt ex professo, & ex immituto de his tractet, non obiter; aliis non cadet sub prohibitionem: sic Sanchez *num. 21.* Suarez *suprà* Farinac. n. 32. Coninch *suprà* Verum si prohibitionem spectes expurgatorij Romani editi iussu Clement. VIII. & Bullam Pauli V. pro regnis Hispaniar, & Inqui sitoris generalis mandatum, prohibitus est quicumque liber hæreticorum, etiam si de religione non tractet, neque hæresim contineat, nisi prius a probetur, & examinetur per ibidem signatos, quia Ecclesia intendit, ne filij sui ex tam turbido fonte veritatem eliciant, nève auctoritatem aliquam tribuant iis, qui à suo gremio recesserunt: sic, aliis relatis Farinac. n. 22. Sanchez *num. 26.* Coninch *disp. 18. dub. 11. n. 79.* Azor *tom. 1. lib. 8. cap. 16. quæst. 14.*

§. II.

Expenduntur actiones prohibita in Bulla Cænar, aliisque decretis circa supradictos libros.

1. Enumerantur actiones, & qua ignorantia excuset ab incurrenda censura.
2. Quid sub nomine lectionis intelligatur.
3. An si alium audias legentem, vites censuram? Proponuntur varia sententia.
4. Probabilis videtur oppositum.
5. Soluuntur rationes contraria.
6. Examinatur, an excusetur à censura, & peccato mortali ob parvitatem materia, & qua hæc sit.
7. Prohibetur retentio horum librorum.
8. Quid si ad consultandos errores, absque periculo peruersionis retineas.
9. Tenendum est te censuram incurere.
10. Quid si breue tempus retineas. Apponitur sententia Suarez.
11. Quid sentiendum sit.
12. Excusas Bullæ censuram si statim comburis, sed non vitas excommunicationem latam à Iulio III. & à Paulo V.
13. Prohibetur impressio horum librorum: & qui sub hac actione comprehendantur.
14. Tandem prohibetur defensio librorum.

15. Quid de transpositione, venditione, asportatione librorum hæreticorum.

1. Actiones prohibita sunt, lectio, retentio, impressio, defensio, venditio, emptio, & asportatio. De singulis breuiter est dicendum, & pro omnibus aduertendum est, ob has actiones non incurri censuram, nisi scienter fiant; quia ita cauetur in supradictis decretis. Quapropter si detur ignorantia vel prohibitionis, vel censura, peria incurrenda excusatur, vt constat ex dictis de legibus, & censuris, & in præsentia tradit Suarez *disp. 20. sect. 2. n. 17.* Sanchez *lib. 2. Decalog. cap. 10. num. 38. & 39.* Farinacius de hæresi, quæst. 180. num. 44. & 45. & alij ab eisdem relati. Adde non solum ignorantiam vicumque excusare, sed ignorantiam crassam, & affectatam, modò non sit ingens temeritas; quia laborans illa ignorantia scire dici non potest. Si autem adsit ingens temeritas, iam adsit scientia, quia hæc non contingit sine graui suspitione malitiae, sic Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 10. num. 32.* Durand. *lib. 2. in canon. 1. quæst. 36. n. 3.* Bona in *disp. 2. de censur. q. 5. punct. 4. n. 8.*

2. Prima actio prohibita est lectio, non exterior, & materialis, quæ solum verba perficit, sed formalis, quæ sensum verborum intelligit, quia hæc sola est lectio propria quamvis Bonacina contrarium sentiat *disp. 2. de censur. q. 5. p. 4. n. 14.* sed non est audiendum, quia in contrarium stat communis sententia, vt ex Doctoribus statim referendis, & ex relatis constat. Non tamen est necessarium, vt verbis profers rem lectam, sufficit si vili, & mente scripta percipias, sic Sanchez, relato Vgolino, Grassi, & aliis *lib. 2. cap. 10. num. 41. & 51.* Suarez *disp. 20. sect. 2. n. 18.* Bonacina *disp. 2. de censur. q. 5. p. 4. n. 12.* & omnes communiter.

3. Difficultas est, an vites censuras, si alium legentem hos libros audias? Negat absolute Suarez *disp. 20. sect. 2. num. 9.* etiam si legentem ad lectionem non induxeris, Mouetur primum, quia idem est periculum in hoc modo legendi libros, ac in lectione facta per propriam personam. Secundo, quia ratio prohibendi lectionem medio viliu, est, ne percipitur doctrina praua, & hæretica, sed per auditum efficacius percipitur Ergo quæ lectio per auditum est prohibita. Tertiò, lectio duplicem actionem includit, prolationem verborum, & illorum intelligentiam, & hæc secunda est præcipua, Ergo ratione illius potest dici vere legere.

Alij distinctiōne vtuntur, dicunt enim, si causa non es lectiois tuo consilio, aut mandato non esse comprehendendum; secus vero, si aliquo modo ad legendum induxeris. Priorem partem probant, quia tunc nequaquam proprie dici potest legere, etiam per alium; siquidem alius non nomine tuo legit, neque lectio illius tibi tribui potest, at quando consilis, mandas, vel inuocis, vete dici potest legere medio alio, quòd videtur sufficiens, vt sub nomine legentis comprehendaris præcipue in prohibitione respiciente bonum commune, & defensionem fidei, sic docent Azor *tom. 1. lib. 8. cap. 16. quæst. 4.* Sayrus *in thesauri casuum tom. 1. lib. 3. cap. 5. num. 14.* Grassi *1. p. decis. lib. 4. cap. 18. num. 45.*

4. Ceterum mihi probabilis apparet in neutro casu audientem legari hac prohibitione sic relato Vgolino docet Sanchez *lib. 2. cap. 10. num. 48.* Egidius Coninch *disp. 18. dub. 1. num. 178.* vbi ait non esse omnino improbabile inducentem ad legendum excusari à censura contra legentes lata; putat tamen certum, quando audiens non est causa lectionis Farinacius de hæresi, quæst. 180. in *summario. n. penult.* Reginald. Duar. Fil-lucius, & alij, quos refert, & sequitur Bonacina *disp. 2. de censur. quæst. 5. punct. 4. num. 11.* Ratio est, quia leges penales extenacæ non sunt viua propria significationem; sed sub verbo legentis non comprehenditur audiens legere, etiam si ad legendum induxerit, quia inducto ad legendum non est lectio, neque etiam auditus est lectio, quia legere proprie est visu, & mente scripta percipere. Ergo ob auditum lectionis, cuius audiens causa fuit, nequit sub prohibitione aduersus legentes comprehendere.

5. Ex qua ratione soluantur fundamenta contraria. Ad primum pro sententia Suarez nego esse idem periculum in auditu ac in lectione, quia auditus non potest esse sine alio, secus verò lectio; & non ita facile committitur peccatum, cum indiges tercio, quom solum potes efficere. Ad de eoucello gratis esse idem periculum, si auditus non comprehenditur sub lectione, nequit prohibitio ad auditum extendi.

Ad secundum dico rationem prohibitionis esse, ne percipitur doctrina hæretica medio ita facili, & secreto, quia est lectio, cuius facilitas, & secretum in auditu esse non potest.

Ad tertium admitto perceptionem sensuum, & verborum esse præcipuam partem lectionis; at nego sine perceptione per viliu proprium dari posse lectionem. Argumenta illius sententia: media soluta manent dicendo improprè & metaphoricè dici auditum lectionis esse lectionem per alium, & cum audis legere per alium, & in legibus penalis non debet fieri extenao ad sensum proprios, Famulus autem de mandato domini legens, si sensum verborum percipit, non est dubium, quin incurat in excommunicationem contra legentem, nisi